

Urban Space and Everyday Life in Soi Cowboy, Sukhumvit 23 Bangkok Metropolitan¹

*Jaruwan Kumpetch*²
*Preecha Kuwinphan*³
*Wiroon Tangcharoen*⁴
*Prit Supasetasiri*⁵

Received: August 25, 2011

Accepted: October 5, 2011

Abstract

The study of Urban Space and Everyday Life in Soi cowboy, Sukhumvit 23 Bangkok Metropolitan aims to study the created space, history background and the interaction with people in Soi Cowboy and the interactions of everyday life of people in Soi Cowboy. The study is a qualitative study. Using in-depth interviews with ten key informants were a number of others in order to obtain a comprehensive and participatory observation. The study found that Soi Cowboy is an alley between Sukhumvit Soi 21 and Sukhumvit Soi 23 Soi Cowboy has a length of 200 meters was developed as a nightlife by American blacks since 2520, the name Edward. Sukhumvit Road, Bangkok, when it is created. With the arrival of people living in this area even more. Area was developed into a business. The successor to the present study was to describe the interaction of people in Soi Cowboy, with the growth of urban areas that have come from the area in Soi Cowboy, but life is life in the capital Bangkok to fight. struggling under a capitalist system that is competitive to survive. Life of the people of rural areas is a reflection of the relationship between urban life and the survival of the behavior was different symbols.

Keywords: space, everyday life, soi Cowboy, qualitative study

¹ Dissertation for the Doctor of Art (Arts and Culture Research) Srinakharinwirot University

² Graduate Student, Doctoral of Fine Degree in Arts and Culture Research , Srinakharinwirot University

³ Associate Professor in Sociology and Anthropology, Chulalongkorn University

⁴ Professor in Srinakharinwirot University

⁵ Associate Professor in College of Social Communication Innovation, Srinakharinwirot University

พื้นที่เมืองและชีวิตของคนในซอยคาวบอย¹

จรรवरณ ขำเพชร²
 ปรีชา คุวินทร์พันธ์³
 วิรุณ ตั้งเจริญ⁴
 พงุทธิ คุภเศรษฐศิริ⁵

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องพื้นที่เมืองและชีวิตของคนในซอยคาวบอย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมา และกระบวนการสร้างพื้นที่ของซอยคาวบอย และศึกษาปฏิสัมพันธ์การใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในซอยคาวบอย โดยมีวิธีการศึกษาคือการศึกษาด้านเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก 10 คน และบุคคลอื่นอีกจำนวนหนึ่งเพื่อให้ได้เนื้อหาครบถ้วนและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ผลการศึกษาพบว่าซอยคาวบอยคือภาพสะท้อนมรดกแห่งการพัฒนาพื้นที่เมือง โดยตั้งอยู่ระหว่างซอยสุขุมวิท 21 และซอย 23 เดิมพื้นที่บริเวณนี้ คือย่านเกษตรกรรม เรียกว่าทุ่งบางกะปิ เมื่อสร้างถนนสุขุมวิทในปี 2479 ที่ขนานไปกับคลองแสนแสบทำให้มีผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะเจ้านายหรือคหบดีเพราะราคาที่ดินไม่แพง พื้นที่ย่านนี้ถูกพัฒนาโดยนักลงทุนสร้างอาคารพาณิชย์และจัดสรรที่ดินให้มีความเจริญจนปี 2520 มีนายทหารอเมริกันผิวดำชื่อ Edward มาเปิดร้านขายสุราด้วยภาพลักษณ์ของตนที่แต่งกายด้วยชุดคาวบอยทำให้เป็นที่มาและรู้จักแพร่หลายในชื่อซอยคาวบอยสืบมา ในซอยคาวบอยมีชีวิตของผู้คนที่หลากหลายต่างต่อสู้ดิ้นรนภายใต้ระบบทุนนิยมที่มีการแข่งขันให้มีชีวิตรอด มีทั้งการต่อรอง การยอมตามการแสดงออกถึงการปฏิสัมพันธ์กันในชีวิตประจำวันเป็นไปตามกลไกของอำนาจและการต่อรองในพื้นที่ภายใต้แนวคิดโครงสร้างมีผู้ที่หลุดพ้นจากการครอบงำไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้นและผู้ที่ถูกเบียดขับออกไป ภายในพื้นที่เมืองกรณีซอยคาวบอยที่ถูกสร้างขึ้นจึงสามารถเข้าใจวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตของคนในระดับจุลภาคได้อย่างแท้จริง

คำสำคัญ: พื้นที่ ชีวิตประจำวัน ซอยคาวบอย การศึกษาเชิงคุณภาพ

¹ ปริญญาโทระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และรับทุนสนับสนุนจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาศิลปวัฒนธรรมวิจัย คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ อดีต รองศาสตราจารย์ ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

⁴ ศาสตราจารย์ ประธานควบคุมวิทยานิพนธ์

⁵ รองศาสตราจารย์ คณบดีวิทยาลัยนวัตกรรมการสื่อสารสังคม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ความเป็นมาและความสำคัญ

ผู้ที่ใช้ชีวิตในกรุงเทพมหานครต่างหลีกเลี่ยงไม่พ้นที่จะมองเห็นความหลากหลายของชีวิตที่อยู่ท่ามกลางมหานครแห่งนี้ นับแต่ออกจากบ้านเดินทางไปประกอบกิจกรรมส่วนตัว ไปทำงาน ไปเรียนหนังสือหรือกิจกรรมใดๆ ก็ตาม เมื่อสัญจรผ่านไปมาบนท้องถนน จะเห็นผู้คนในโลกแล่นใช้ชีวิตในหลายลักษณะ

แต่ทุกคนที่ใช้ชีวิตในกรุงเทพต่างยอมรับเชิงรูปธรรมว่ากรุงเทพมหานครคือเมืองหลวงของประเทศไทยที่มีความเจริญ และสามารถดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาอยู่อาศัยจำนวนมาก กรุงเทพมหานครคือเมืองที่เติบโตเป็นเมืองโตเดี่ยว (Primate city) มาตั้งแต่ พ.ศ. 2480 (ดวงจันทร์ อาภาวัชรุตม์, 2542: 256) มีผู้คนอาศัยอยู่มาก กรุงเทพฯ เป็นเช่นเดียวกับเมืองใหญ่ในหลายเมืองของประเทศ กำลังพัฒนา ที่เป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจ ศูนย์กลางการศึกษา และวิทยาการเทคโนโลยีทันสมัย

การศึกษาเมืองที่ทำโดย Robert E. Park ได้บุกเบิกวิธีการศึกษาวีถีชีวิตแบบเมืองในมหานครชิคาโกทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงประจักษ์และสรุปไว้ว่า *กลุ่มบุคคลแต่ละกลุ่มไม่ว่าเป็นกลุ่ม “ปกติ” หรือกลุ่ม “เบี่ยงเบน” จะสร้างโลกทางสังคม* ของตนขึ้น นั่นคือแต่ละกลุ่มมี *แนวโน้มที่จะเป็นหน่วยทางสังคมที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะสมาชิกจะมีความสัมพันธ์กันภายในกลุ่มเป็นหลัก มีความเชื่อ และมีค่านิยมที่เป็นของกลุ่ม* ฉะนั้นคนในเมืองจึงมีพฤติกรรมที่เป็นรูปแบบเฉพาะของตนเพื่อตอบโต้และดำรงตนให้มีชีวิตรอด

พื้นที่เมืองในกรุงเทพมหานครที่เป็นพื้นที่ในการศึกษาชีวิตผู้คนคือบริเวณที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจแห่งหนึ่งของประเทศไทยและมีสถานที่สำคัญโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืนอยู่มาก ได้แก่ถนนสุขุมวิท แหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงสำหรับชาวต่างชาติคือชอยคาวบอย โดยการศึกษาครั้งนี้มีความ สนใจศึกษาสังคมระดับจุลภาค เพียงหน่วยเล็กๆ ท่ามกลางนครกรุงเทพคือชอยคาวบอย โดยชอยคาวบอยเป็นพื้นที่แห่งหนึ่งของเมืองกรุงเทพมหานครที่ถูกสร้างขึ้นมาจากมรดกการพัฒนาเมืองใหญ่ ทำให้ชอยเล็กๆ หรือตรอกที่เชื่อมระหว่างชอยสุขุมวิท 21 และชอยสุขุมวิท 23 เป็นพื้นที่ที่ถูกสถาปนาให้เป็นแหล่งเริงรมย์ยามค่ำคืนของเมืองชีวิตยามค่ำคืน (Night time life) ของผู้คนถูกประดิษฐ์สร้างขึ้นให้สอดคล้องกับการปฏิบัติการในพื้นที่เมือง

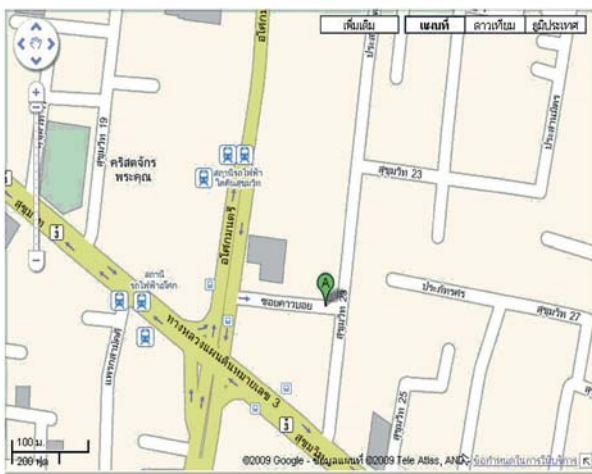
ชอยคาวบอย คือ สีสังยามราตรีแห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานครที่มีผู้คนมาท่องเที่ยวกันมากทั้งจากยุโรป อเมริกา รวมทั้งเอเชียชาติต่างๆ ได้แก่ เกาหลี ญี่ปุ่น ผู้คนที่เข้ามาส่วนใหญ่ต้องการความบันเทิงและสนุกสนาน โดยชอยคาวบอยสามารถตอบสนองได้ตั้งแต่เวลากลางวัน เป็นต้นไป

ชอยคาวบอยเป็นภาพสะท้อนมรดกแห่งการพัฒนาเฉพาะที่ นอกจากภาพร้านค้า ผับ บาร์ ที่ปรากฏยามค่ำคืนแล้ว เบื้องหลังชีวิตจริงของผู้คนที่ดำรงชีวิตอยู่บนถนนแห่งความรื่นรมย์นี้ยังประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมอยู่อีกมาก แม้จะมีได้ถูกเอ่ยถึงในฐานะตัวแทนความศิวิไลซ์หรือความรื่นรมย์ของชอยคาวบอยแต่ที่สุดแล้วบุคคลดังกล่าวคือบุคคลที่มีลมหายใจอยู่จริงในซอกหลืบของการพัฒนาที่แอบอิงดำรงชีวิตอยู่บนถนนที่ได้รับการขนานนามจากผู้คนบางกลุ่มว่าเป็นแหล่งโลกีย์

การศึกษาในครั้งนี้มีมุมมองว่าชอยคาวบอยคือพื้นที่เมืองที่ถูกสร้างขึ้นจากการพัฒนาเมืองตามแนวคิดเรื่องการผลิตพื้นที่ (The production of space) ของ Lefebvre และ Foucault และการใช้ชีวิตประจำวันในพื้นที่ตามแนวคิดการปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน Georg Simmel โดยชีวิตประจำวันของผู้คนล้วนดำเนินไปภายใต้ความจริงที่สอดรับกับพื้นที่เฉพาะเช่นแหล่งท่องเที่ยวยามค่ำคืนของชอยคาวบอย ทั้งการเดินร่ำ การร้องเพลง การติดต่อสัมพันธ์กับลูกค้าต่างชาติ เป็นต้น การศึกษาผู้คนในพื้นที่เมืองระดับจุลภาคที่แสดงออกถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่างๆ จะช่วยให้เข้าใจพื้นที่เมืองหรือความเป็นประติสัมพันธ์ทางสังคมของพื้นที่ที่ Lefebvre (1991) เรียกว่า social space

ชอยคาวบอย สุขุมวิท 23 มีความยาวประมาณ 200 เมตรคือพื้นที่ส่วนหนึ่งของเมืองหรือมหานครที่มีผู้คนจากส่วนต่างๆ เข้ามารวมกันอยู่ในพื้นที่ ที่ความกว้างของถนนเพียงรถสองคันสวนกันแทบไม่ได้ พื้นที่ชอยคาวบอยเป็นพื้นที่หนึ่งที่มีอยู่จริงในเชิงกายภาพ แต่สะท้อนถึงพื้นที่พิเศษหากพิจารณาตามแนวคิดของ พูโกต์ ที่มีใช้พื้นที่ทางธรรมชาติหรือพื้นที่ตามอุดมคติ แต่เป็นพื้นที่จริงและมักไม่ได้รับความสนใจเพราะการถูกสร้างความหมายให้กับพื้นที่โดยผู้อื่นว่าเป็นพื้นที่ไม่ดี มีบาร์เป็นแหล่งมั่วสุม และยังใกล้สถานศึกษา สมควรย้ายไปตั้งอยู่ในพื้นที่อื่น ชอยคาวบอยถูกให้ความหมาย

ด้วยความเป็นอื่นดังกล่าว ทั้งที่จริงชอยเกิดขึ้นโดยผลผลิตจากการพัฒนาพื้นที่เมือง รองรับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและท่องเที่ยว ดังนั้นการนำเสนอในบทความครั้งนี้จึงขอเสนอเพียงบางส่วนในปริญญาณิพนธ์ที่เสนอภาพแสดงแทนชีวิตของคน (Representation of space) ที่มาจากท้องถิ่นต่างๆและเปิดพื้นที่สร้างความรู้และความเข้าใจภาพชีวิตของชอยควาบอย ที่เป็นอีกลักษณะหนึ่งที่เป็นชีวิตของพวกเขาในท่ามกลางพื้นที่เมืองโดยใช้แนวคิดในการอธิบายตามกรอบพื้นที่เมือง ชีวิตประจำวันในลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างและผู้กระทำการ (Structure - agency)

แผนที่ : แสดงสถานที่ตั้งชอยควาบอย
ที่มา <http://maps.google.co.th/maps?>

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและกระบวนการสร้างพื้นที่ของชอยควาบอย
2. ศึกษาปฏิสัมพันธ์การใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนในชอยควาบอย

กรอบแนวคิดของการวิจัย

แนวคิดที่ใช้ในการศึกษาประกอบด้วยแนวคิดเรื่องพื้นที่และเรื่องชีวิตประจำวัน โดยขอสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องบางประการ ดังนี้

แนวคิดเรื่องพื้นที่ การศึกษาเรื่องพื้นที่เริ่มจากการนำเสนอโดยนักปรัชญาชาวฝรั่งเศสชื่อ ฟูโกต์ (Foucault, 1984) ที่กล่าวถึงพื้นที่ว่า “พื้นที่เป็นพื้นฐานของรูปแบบต่างๆ ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ (fundamental)” แต่การศึกษาของเขามีใช้พื้นที่ทาง

กายภาพหรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ แต่เป็นการศึกษาผ่านผู้คนในบริบทพื้นที่ที่ต่างกันโดยฟูโกต์พิจารณาว่าเป็นพื้นที่ของการช่วงชิงอำนาจในการกำหนดกฎเกณฑ์ของพื้นที่ ซึ่งขณะนั้นยังมีได้ับเป็นการศึกษาเรื่องพื้นที่โดยตรง แต่เป็นการศึกษาและนำเสนอให้เห็นอีกแง่มุมหนึ่งของคนที่อยู่ในบริบทพื้นที่ที่ต่างกัน เช่น ในคุก ในค่ายทหาร ในโรงพยาบาลบ้า ฯลฯ สำหรับประเทศไทย การนำแนวคิดเรื่องพื้นที่ มาใช้ในการศึกษาโดยเฉพาะด้านรัฐศาสตร์คือ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2541) จากนั้นเริ่มมีการนำมาอธิบายสังคม วัฒนธรรมหรือสาขาอื่นมากขึ้น เช่น ทางด้านประวัติศาสตร์ นำมาอธิบายการสร้างพื้นที่ประวัติศาสตร์ เช่นอยุธยา พื้นที่โดยรอบประสาทหินพิมาย หรือประวัติศาสตร์ที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยว เช่น หลวงพระบาง เป็นต้นทางด้านสังคมและวัฒนธรรมมีการศึกษาเรื่อง การใช้ชีวิตบนท้องถนนและทางด้านรัฐศาสตร์จากการศึกษาของ ธนภณ วัฒนกุล (2550) ได้นำแนวคิดเรื่องพื้นที่ตามแนวคิดของ เลอแพบส์ มาใช้อย่างชัดเจน งานด้านสถาปัตยกรรมของ สันต์ สุวีจรรย์ภินันท์ (2551) และ มาลินี คุ่มสุภา (2548) จากนั้นก็มีการนำแนวคิดเรื่องพื้นที่มาอธิบายในอีกหลายสาขา เพียงแต่จุดเน้นจะแตกต่างกันในแต่ละสาขา

แนวคิดชีวิตประจำวันการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยาด้านชีวิตประจำวัน จะทำให้เรามองเห็นพฤติกรรมของคนและเข้าใจสถาบันในฐานะหน่วยการวิเคราะห์ทางสังคมวิทยา ในอีกแง่มุมหนึ่ง ทั้งในการสื่อสารพูดคุยของคนในชีวิตประจำวัน การใช้พื้นที่ การรอคอย (การคอยเพื่อนร่วมงานที่มาช้ากับการคอยเพื่อนจะพบปฏิริยาที่ต่างกัน) ความสัมพันธ์กับคนต่างเพศ การเลือกเสื้อผ้าผ่านตลาดหรือห้างสรรพสินค้า การนำเสนอตัวตนกับผู้อื่น การมีส่วนร่วมในห้องเรียน การพบกับคนแปลกหน้า ฯลฯ ทั้งหมดเป็นพฤติกรรมที่สามารถคาดเดาได้ตามวิถีทางวัฒนธรรม แต่การวิเคราะห์ตามแนวคิดในชีวิตประจำวันนั้นจะช่วยให้เข้าใจและสามารถคาดการณ์พฤติกรรมหรือสิ่งที่จะเกิดภายหน้าได้ (Karp & Yoels, 1993) การดำเนินชีวิตประจำวันนั้นหากเป็นกิจกรรมที่ไม่ต้องสัมพันธ์กับผู้อื่นก็ย่อมไม่ต้องอธิบายอะไร เพราะอาจไม่มีจุดน่าสนใจ ยกเว้นเป็นรสนิยมส่วนตัวของแต่ละคน (มิใช่ถูกกระแสวิพากษ์หรือการโฆษณาชวนให้ทำตาม) แต่บางสถานการณ์หรือพื้นที่ที่สิ่งทีแสดงออกมาอาจสับสนหรือไม่อาจคาดเดาได้ ทั้งนี้การอธิบายชีวิตประจำวันจะ

สัมพันธ์กับความหมายของวัฒนธรรมหรือความจริงคือบริบทของวัฒนธรรมที่คนนั้นอยู่จะถูกตองกว่า เพราะหากวัฒนธรรมหมายถึงสิ่งที่สังคมเข้าใจ ยอมรับยึดถือกัน ความคาดหวังทางสังคมย่อมเป็นไปในแนวทางที่คล้อยตามวัฒนธรรมที่คนยึดถือ (Cultural expectations) (Karp & Yoels, 1993: 6-7)

Burkitt (2004) ได้อธิบายถึงการใช้เวลาและพื้นที่กับชีวิตประจำวัน (The time and space of everyday life) ว่าประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน คือมิติที่หลากหลายที่รวมเรื่องราวการปฏิบัติชีวิตสังคมที่มีความหมายในระดับและวิถีที่แตกต่างอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ความสัมพันธ์และการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เช่น มิตรภาพ ความรัก ความเป็นเพื่อน ฯลฯ ชีวิตประจำวันเป็นทุกสิ่งในการเป็นอยู่ของมนุษย์ รวมทั้งรูปแบบและวิธีการ ในบทความนี้ได้นำความคิดของเลอแฟร์มาชี้ชัดขึ้นว่าชีวิตประจำวันของคนเกี่ยวกับทุกกิจกรรมในความสัมพันธ์ส่วนร่วมที่สร้างความเป็นมนุษย์ขึ้นมา

การเข้าใจชีวิตประจำวันในส่วนจุลภาค จะทำช่วยให้เข้าใจระดับมหภาคได้ง่ายขึ้น แนวคิดชีวิตประจำวันอยู่ในสำนักปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ (Symbolic interaction) ที่พิจารณาสังคมในระดับจุลภาคเช่นเดียวกับสำนักปรากฏการณ์วิทยา และสนใจเรื่องราวของชีวิตประจำวัน กับการที่มนุษย์มีการกระทำโต้ตอบซึ่งกันและกันในชีวิตประจำวัน นักคิดสำคัญในกลุ่มนี้ได้ จอร์จ เฮอร์เบิร์ต มีด (George Herbert Mead) เฮอร์เบิร์ต บลูมเมอร์ (Herbert Blumer) และ เออร์วิง ก๊อฟมัน (Erving Goffman) โดยความสัมพันธ์ การโต้ตอบ การติดต่อ การตีความให้กันและกัน เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องของการต่อรองความหมาย หรือความสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน กลายเป็นโลกทางสังคม (Social world) (สุภางค์ จันทวานิช, 2551 : 127-128)

ก๊อฟมัน (Goffman) นักสังคมวิทยา มีความสนใจปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชีวิตประจำวัน โดยในหนังสือเรื่อง The presentation of self in everyday life (Goffman, 1959) ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจอธิบายการกระทำของมนุษย์ แนวคิดดังกล่าวเรียกว่า การวิเคราะห์เชิงละคร (Dramaturgy) Goffman อธิบายว่าคนเรามีการกระทำโต้ตอบกับผู้อื่นโดยการนำเสนอตัวตนของเราให้ผู้อื่นได้เห็นหรือได้รู้จัก การนำเสนอทำทั้งโดย

ภาษา คำพูดที่ใช้ กิริยาท่าทาง การแต่งกาย ฯลฯ ในการนำเสนอตัวตนนี้ คนเราใช้วิธีการแบบเดียวกับการเล่นละคร คือ ทุกคนมีการกระทำทางสังคมต่อผู้อื่นด้วยการเล่นละครให้ผู้อื่นดู มนุษย์แต่ละคนต่างกำลังแสดงละคร (Perform) อยู่บนเวที ที่หน้าเวทีมีผู้ชม (Audience) ซึ่งได้แก่ คนอื่นที่มนุษย์กำลังมีปฏิสัมพันธ์ด้วย บนเวทีประกอบด้วย หน้าฉาก (Front state) และหลังฉาก (Back state) หน้าฉากคือ การนำเสนอตัวตนของมนุษย์ตามที่ยากให้ผู้อื่นเห็นหรือรับรู้ เลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับสถานภาพ มีกิริยาท่าทีและแต่งกายตามบทบาท ฯลฯ เป็นตัวตนที่มนุษย์ต้องการนำเสนอให้ผู้อื่นเห็น (Presented self) อย่างไรก็ตาม มนุษย์แต่ละคนก็มีหลังฉาก คือ ความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ต้องการเปิดเผย หรือนำเสนอให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นส่วนที่มีความเป็นส่วนตัว เรียกว่า ตัวตนที่ซ่อนเอาไว้ (Hidden self) เมื่อขึ้นบนเวที สิ่งที่เป็นหลังฉากก็จะไม่นำเสนอต่อผู้ชม แต่ละวัน มนุษย์ต่างก็เล่นละครฉากแล้วฉากเล่าเพื่อนำเสนอตนเองให้สังคมรับรู้ (สุภางค์ จันทวานิช, 2551: 130-131) จากแนวคิดนี้ที่ Goffman กล่าวไว้สามารถอธิบายเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในแต่ละวันของคนที่อยู่อาศัยและทำงานอยู่ในชอยความบอยได้ว่า ทุกคนต่างมีชีวิตทั้งหน้าฉากและหลังฉากกันทั้งสิ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ การศึกษาเรื่องเมืองจะเป็นการศึกษาถึงพัฒนาการพื้นที่ หรือการพัฒนาเข้าสู่ความเป็นพื้นที่เมืองได้แก่ ธนภณ วัฒนกุล (2550: 46-47) เรื่องการเมืองเรื่องพื้นที่ พลวัตทางสังคมและชุมชน (กรณีศึกษาชุมชนป้อมมหากาฬ) ได้อธิบายถึงพื้นที่ต่างๆ ที่ห้อมล้อมเราอยู่ในสังคมว่าเป็นทั้งพื้นที่ทางการเมือง (Political space) แบบหนึ่งด้วย เป็นการเมืองของพื้นที่ (The politics of space) ที่สังคมแต่ละแบบแต่ละยุคสมัย ก็จะมีภาคปฏิบัติ/จารีตปฏิบัติว่าด้วยพื้นที่ (Spatial practices/The practice of space) ที่แตกต่างกันไป ดังตัวอย่างของ “เมือง” พื้นที่จึงไม่ใช่เรื่องของธรรมชาติล้วนๆ แต่พื้นที่เป็นเรื่องของการช่วงชิงการนำในการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา ในการสร้างความคุม ครอบครอง การระบุการให้คุณค่า ความหมาย และการกำหนดความสูงต่ำของพื้นที่/สถานที่แบบต่างๆ ในสังคมมากกว่า การศึกษาของ มาลินี คัมสุภา (2548)

เรื่องอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น เป็นการเปิดพื้นที่ในการทำความเข้าใจสถาปัตยกรรมที่ตั้งเด่นอยู่กลางกรุงเทพมหานครอย่างลึกซึ้งในประเด็นการพยายามค้นหาปฏิบัติการของวาทกรรม (Set of practices) อันเป็นความหมายที่เกิดจากผลของการช่วงชิงการนิยามท่ามกลางปฏิบัติการทางสังคมอันหลากหลายเพื่อสร้างความหมายให้กับอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยในความหมายที่เลื่อนไหล โดยนำแนวคิดการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse) ของมิเชล ฟูโกต์มาใช้ทั้งกฎเกณฑ์การก่อรูป (Formation หรือ set of rules) เรื่องกฎเกณฑ์การแปรรูป (Transformation) เงื่อนไขและความสัมพันธ์ (Correlation) ค้นหาเงื่อนไขของการคงอยู่ของความหมาย (Condition of existence) อนุสาวรีย์ถูกสร้างขึ้นในพื้นที่ของชุมชน เป็นพื้นที่ใจกลางเมืองที่ทุกคนสามารถเข้าถึง ไม่ใช่พื้นที่หวงห้าม และมีความหมายเชื่อมโยงสัมพันธ์กับพื้นที่ใกล้เคียง มีการใช้ประโยชน์ในงานรัฐพิธี หรือพระราชพิธีสำคัญๆ พิธีรำลึกเหตุการณ์ทางการเมือง พื้นที่ของอนุสาวรีย์เป็นพื้นที่พิเศษตามความคิดที่เลอแปงส์เสนอไว้ จึงมีนัยยะและความหมายดำรงอยู่ แต่มีความหมายในลักษณะพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการระลึกถึง และเชื่อมโยงเวลาในอดีตต่อกับปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญ พื้นที่ในเมืองยังเป็นพื้นที่ในการศึกษาเกี่ยวกับผู้คนที่อยู่ในเมืองอีกหลายกลุ่ม เพียงแต่มุมมองการอธิบาย ตีความ จะขึ้นกับแนวคิดที่นำมาใช้

งานวิจัยเกี่ยวกับพื้นที่เมือง นับแต่ประเทศไทยได้มีการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อที่จะพัฒนาประเทศในด้านแต่ในทางกลับกันแทนที่จะก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประชาชน ผลของแผนพัฒนาเหล่านี้กลับก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนามากขึ้น ยิ่งมีการเร่งใช้แผนพัฒนาเท่าใด ความเจริญและผลของการพัฒนากลับกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครและเมืองบริวารมากขึ้น การพัฒนาตามแผนพัฒนาเหล่านี้ส่งผลให้กรุงเทพมหานครเติบโตอย่างรวดเร็ว กรุงเทพมหานครกลายเป็นศูนย์กลางในด้านต่างๆ ทั้งที่ ทั้งทางด้านการศึกษา สาธารณสุข การเมือง ตลอดจนการพาณิชย์และอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดลักษณะการพึ่งพาแบบหลีกเลี่ยงไม่ได้ของภูมิภาคที่มีต่อ ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องทิ้งถิ่นฐานของตนเองเพื่อมุ่งสู่สถานประกอบการในกรุงเทพมหานครมากขึ้น กองทัพแรงงานได้ไหลบ่าเข้าสู่

กรุงเทพมหานครเพื่อเป็นแหล่งแสวงหาโชคและโอกาสในการอยู่รอด ทำให้เกิดปัญหาได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นพิษ ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น (ประกอบ ริมดุสิต, 2529: 3)

ในช่วงปี พ.ศ. 2503 ถนนสุขุมวิทได้ถูกปรับปรุงเป็นถนนคอนกรีตมาตรฐาน จึงเกิดตึกแถวร้านค้าสองข้างทางถนนต่อกันสลัดกับบ้านเรือนขนาดใหญ่ที่อยู่ริมถนน การพัฒนาถนนพื้นที่ย่านนี้ กลายเป็นย่านที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับการเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญของกรุงเทพมหานครมาโดยตลอด เช่น ได้ที่การสร้างถนนเพชรบุรีตัดใหม่ขนานไปกับอีกฝั่งหนึ่งของคลองแสนแสบ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2504-2508 ได้ทำให้ผู้ที่ในย่านนี้ได้รับความสะดวกสบายในการเดินทางและสร้างถนนรัชดาภิเษกผ่านซอยอโศก ในปี พ.ศ. 2514-2515 ทำให้ย่านสุขุมวิท สามารถติดต่อกับทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร (วิภาวดีรังสิต) และทางทิศใต้ (พระราม 4 - สีลม) ได้โดยสะดวก ส่งผลให้ย่านนี้กลายเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าของกรุงเทพมหานคร อาคารสำนักงาน ธุรกิจการค้าต่างๆ ได้ขยายตัวเกิดขึ้นมากในซอยอโศก และขยายตัวไปตามถนนรัชดาภิเษก (สรรเพชญ์ นนทภักดิ์, 2539: 40)และระหว่างปี พ.ศ. 2513-2522 มีการก่อสร้างงานสถาปัตยกรรมหลายประเภทขึ้น ภาคเอกชนนิยมการลงทุนทำกิจการโรงแรม อาคารสำนักงาน ธนาคาร สถาบันการเงิน ศูนย์การค้า โรงพยาบาล และหมู่บ้านจัดสรร รวมทั้งเริ่มมีการสร้างอาคารชุดพักอาศัย ในขณะที่ภาครัฐได้มีการสร้างถนนรัชดาภิเษกผ่านซอยอโศก (สุขุมวิท 21) ในปี พ.ศ. 2514-2515 ได้เริ่มสร้างทางด่วนในปี พ.ศ. 2520 ยังผลให้ธุรกิจที่อยู่อาศัยขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหลายทิศทางตามถนนสายหลักจากทางด่วนซึ่งถนนสายหลักที่ได้รับผลจากการขยายตัวของเมืองจากสร้างถนนที่สำคัญคือ ถนนสุขุมวิท

ถนนสุขุมวิทสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2479 โดยพระพิศาลสุขุมวิท อดีตย่านสุขุมวิทเป็นพื้นที่เกษตรกรรมเรียกว่า ฟุ้งบางกะปิ และได้เริ่มมีการพัฒนาพื้นที่ขึ้นโดยกลุ่มคนที่มีรายได้สูงในสมัยนั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้านายในพระราชวงศ์ ข้าราชการระดับสูง และคหบดี การพัฒนาที่อยู่อาศัยเริ่มต้นขึ้น เมื่อสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการขยายถนนสุขุมวิท ราวปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งจากการศึกษา

เรื่องการศึกษากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยย่านสุขุมวิท : กรุงเทพมหานครของ เบญจวรรณ คงสว่าง (2535: 145) และการศึกษาเรื่องวิวัฒนาการที่อยู่อาศัยแบบเบาบางมาสู่แบบหนาแน่นในแขวงคลองเตยเหนือ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานครของสรพรเพชญ นนทภักดิ์ (2539:135) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า ในอดีตพื้นที่ย่านสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือเคยเป็นทุ่งนาทางตะวันออก เรียกว่า “ทุ่งบางกะปิ” โดยมีคลองแสนแสบตัดผ่านทุ่งบางกะปิไปทางตะวันออก บริเวณชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมได้เกาะตัวเป็นกลุ่มก้อนไปตามแนวคลองแสนแสบ บ้านเรือนเป็นลักษณะใต้ถุนสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วม เมื่อเมืองเริ่มขยายตัวทางตะวันออกมากขึ้น ได้มีการตัดถนนสุขุมวิทเป็นถนนสายยาว ขนานไปกับคลองแสนแสบ ผ่านทุ่งบางกะปิ ในราวปี พ.ศ. 2470 ด้วยเหตุที่ที่น่ายังมีราคาถูก จึงเป็นที่นิยมของผู้มีศถาบรรดาศักดิ์ คหบดีผู้มีฐานะดี ซื่อเป็นที่อยู่อาศัย เกิดการกระจายตัวการสร้างบ้านเดี่ยวไปตามแนวถนนสุขุมวิท บ้านที่อยู่อาศัยในย่านนี้เรียกกันว่า “บ้านย่านบางกะปิ” ได้มีการเกิดขึ้นของตึกแถว ร้านค้า เป็นเขตล้อมรอบบ้านที่อยู่อาศัย

ต่อมาได้มีการสร้างทางด่วนในช่วงปี พ.ศ. 2520 โดยมีทางขึ้นลงทางด่วนบริเวณติดกับทางรถไฟใกล้กับสุขุมวิท 1 ส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยในย่านสุขุมวิทสามารถติดต่อกับบริเวณตะวันออกของกรุงเทพมหานคร (บางนา-ตราด) ได้โดยสะดวก และได้มีรถยนต์มาขึ้นลงทางด่วนบริเวณใกล้กับสุขุมวิท 1 ในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก การสร้างถนน สร้างทางด่วนที่ทำให้การเดินทางสะดวกสบายมากขึ้น จนทำให้ย่านสุขุมวิทกลายเป็นศูนย์กลางการค้าธุรกิจ และยิ่งเติบโตมากขึ้นเมื่อกระทั่งปี พ.ศ. 2538 ได้เริ่มมีการสร้างรถไฟฟ้ายกระดับ (BTS) ผ่านกลางถนนสุขุมวิท เพื่อลดปัญหาการจราจรติดขัดของถนนสุขุมวิท

นโยบายการพัฒนาประเทศให้ประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (พ.ศ. 2535-2539) เกิดบริษัทข้ามชาติเข้ามาในประเทศไทย ทำให้มีชาวต่างชาติเดินทางมาทำงานในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ย่านพักอาศัยชั้นดีอย่างสุขุมวิท ซึ่งมีพร้อมทั้งทำเลที่ตั้ง และการคมนาคมสะดวก อยู่ใกล้สถานทูตของประเทศต่างๆ จึงเป็นพื้นที่ ที่มีราคาที่ดินสูงเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ การพัฒนาส่วนใหญ่จึงมุ่งสร้างให้เกิดความคึกคักกับราคาที่ดินโดยการสร้างอาคารสูง ในช่วงหลัง จากปี พ.ศ. 2541

ย่านสุขุมวิทกลับมาคึกคักอีกครั้ง เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยค่อยๆ ฟื้นตัว ประกอบกับมีโครงการก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ได้แก่ รถไฟฟ้าบีทีเอส (BTS) และรถไฟฟ้าใต้ดิน (MRT) ที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ การก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ อาคารสำนักงาน โรงแรม คอนโดมิเนียม ห้างสรรพสินค้า คอมเพล็กซ์ โรงภาพยนตร์ กระจายตัวออกไปตลอดแนวถนนสุขุมวิท และภายในซอยต่างๆ จึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการศึกษาวิวัฒนาการการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยของย่านสุขุมวิท (เบญจวรรณ คงสว่าง, 2535: 145) ในระยะเริ่มต้น จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการขยายตัวในแนวราบ (Horizontal) ส่วนการเปลี่ยนแปลงในช่วงหลัง เกิดจากการขยายตัวในแนวตั้ง (Vertical Growth) ทำให้การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยมีความหนาแน่นมากขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้คนในเมืองและชีวิตประจำวันของผู้คนในเมือง ได้แก่

งานวิจัยในย่านธนียะ เกี่ยวกับวัฒนธรรมของนักธุรกิจชาวญี่ปุ่นที่ใช้เวลาพักผ่อนและรับรองลูกค้าในบาร์ญี่ปุ่น เรื่อง Japanese Corporate Culture and its Dynamics in Thailand : A Case Study of Thaniya Area ของ Yoko Kusaka (1999) พบว่า นักธุรกิจชาวญี่ปุ่นนิยมจะมาพักผ่อนที่ย่านธนียะด้วยสอดรับกับวัฒนธรรมการเลี้ยงดูปู่เสื่อ และเลี้ยงรับรองในวันวัฒนธรรมการทำงานของคนญี่ปุ่น และพื้นที่บริเวณนี้ความกลุ่มก้อนและวัฒนธรรมที่สร้างขึ้นมากในพื้นที่ให้รับกับวัฒนธรรมคนญี่ปุ่นจึงเป็นพื้นที่พิเศษที่ถูกจัดวางไว้ในความหมายเฉพาะส่วน อนุช บรเรจิตวานิช (2545) ศึกษาวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นในประเทศไทย : กรณีศึกษาชอย 21-63 ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร เนื่องจากญี่ปุ่นจะเช่าที่อยู่อาศัยที่ราคาแพงในย่านสุขุมวิท เป็นลักษณะห้องชุดที่มีห้องนอนและห้องให้ผู้ช่วยดูแลบ้าน มีเฟอร์นิเจอร์ครบครัน แม้ราคาแพงแต่บริษัทที่ให้คนญี่ปุ่นมาทำงานจะเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายให้ เมื่อคนญี่ปุ่นอยู่รวมกันเป็นย่าน ประกอบกับค่านิยมที่ใช้ชีวิตอยู่เฉพาะสินค้าของชาติตน ทำให้บริเวณนี้มีร้านค้าหลายประเภทที่อำนวยความสะดวกให้กับคนญี่ปุ่นทั้งซูเปอร์มาเก็ต ร้านเสริมสวย

โรงเรียนอนุบาลของลูก ร้านขายหนังสือ เป็นต้น

การศึกษาเรื่องการนำเสนอความเป็นตัวตนของผู้หญิงบริการในสถานบันเทิงบาร์เปียร์ จังหวัดเชียงใหม่ ของ โสภิตา วีรกุลเทวัญ (2543:5-6) ได้ใช้แนวคิดในกระบวนการสร้างภาพลักษณ์ ซึ่งหมายถึง การจัดวางรูปแบบของพฤติกรรมในการแสดงออกของมนุษย์ต่อสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ เพื่อให้คู่ปฏิสัมพันธ์ยอมรับในตัวตนอีกฝ่ายหนึ่ง โดยใช้แนวคิดของก๊อฟมันมาเป็นเครื่องมือในการช่วยวิเคราะห์การแสดงออกของผู้หญิงในการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าที่เกิดขึ้นในบาร์เปียร์ การแสดงออกของผู้หญิงจึงเปรียบเสมือนฉากหน้าของก๊อฟมัน ขณะที่ฉากหลังของผู้หญิงคือ ประสบการณ์ในชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ในการมีเพศสัมพันธ์กับลูกค้าฝรั่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความคิดไปตามกาลเวลา ซึ่งฉากหลังนี้เองที่เป็นที่มาของการจัดวางภาพลักษณ์ของผู้หญิงบาร์เปียร์

วสันต์ ปัญญาแก้ว (2543: 22-23) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดชีวิตประจำวัน (Everyday Life) จากนักสังคมวิทยาชีวิตประจำวัน อาทิ เฮอร์เบิร์ต บลูมเมอร์ ไฮوارد เบ็คเกอร์ ก๊อฟแมน และ ฮาโรลด์ การ์ฟิงเกล ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการศึกษาคำความเข้าใจชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมของผู้คนผ่านการทำความเข้าใจชีวิตชีวประวัติ วัฒนธรรม ประสบการณ์ทางสังคม ตลอดจนวิธีการวิเคราะห์ทำความเข้าใจ การสร้างความหมายให้กับชีวิตและโลกทางสังคมของกลุ่มผู้ถูกศึกษา รวมถึงถึงปฏิบัติการทางวัฒนธรรม การสื่อสาร การกระทำทางสังคมต่างๆ ที่พวกเขาสร้างสรรค์ขึ้นใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายในการดำเนินชีวิตประจำวัน นำเสนอในงานวิจัยเรื่อง ชีวิตข้างถนน การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาว่าด้วยโทรทัศน์ยามค่ำคืน บนถนนสายหนึ่งในเมืองเชียงใหม่ (2543) วสันต์ได้นำเรื่องราวชีวิตประจำวันของคนที่อยู่บนถนนเส้นนั้น ผ่านแม่ค้าหรือพ่อค้า ที่มีโทรทัศน์เป็นสื่อกลางปฏิสัมพันธ์ ทั้งการชมละคร ชมข่าว การแข่งฟุตบอลเพื่อการพนันบอล เป็นต้น แต่ปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตวัฒนธรรมที่ถูกประกอบสร้างขึ้น

งานศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณนาอีกเล่มคือการศึกษาของ จารุวรรณ ขำเพชร (2551) ศึกษาเรื่อง ชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในซอยคาวบอยสุขุมวิท 23 พบว่า ผู้คนในซอยคาวบอยมี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่

ทำงานในร้านบาร์เปียร์ ประกอบไปด้วยผู้จัดการร้าน มามาซัง บาร์เทนเดอร์ พนักงานเก็บเงิน แม่บ้าน และเป็นกลุ่มที่ทำให้ซอยคาวบอยมีสีสันมากที่สุด กลุ่มที่สองคือผู้ทำมาค้าขายในซอย ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า ทาบเร่แผงขายอาหารไทย อาหารอีสาน รถเร่ขายผลไม้ และเป็นกลุ่มที่ตอบการดำรงชีวิตให้กับกลุ่มแรก กลุ่มที่สาม คือผู้สัญจรไปมา ได้แก่ นักเรียน นิสิต นักศึกษา บุคลากรของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้คนที่จำเป็นต้องเดินทางกลับบ้านไปขึ้นรถไฟฟ้า บุคคลทั้ง 3 กลุ่ม ดำเนินชีวิตที่มีทั้งหน้าฉากและหลังฉากของตนเองที่ทั้งมีความสุข ความทุกข์ แต่ที่แสดงออกร่วมกันคือความสุข และพื้นที่ของซอยคาวบอยยังเป็นพื้นที่ที่มีการปฏิบัติการมิใช่พื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ที่มีอาณาเขตแน่นอน แต่เป็นพื้นที่ทางสังคมวัฒนธรรม ที่คนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่อง พื้นที่เมืองและชีวิตของคนในเมืองศึกษานิคมซอยคาวบอย สุขุมวิท 23 กรุงเทพมหานคร พื้นที่ได้กำหนดไว้ในซอยคาวบอยตั้งแต่ทางเข้าด้านซอยสุขุมวิท 21 ไปจนถึงซอยสุขุมวิท 23 ความยาวประมาณ 200 เมตร การเข้าสู่พื้นที่ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืนสลับกันไปเพื่อความสมบูรณ์ของเนื้อหาและความสอดคล้องกับเวลาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant)

ด้านเนื้อหาในการศึกษาคือการศึกษาทางด้านสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นปฏิสัมพันธ์ในลักษณะความสัมพันธ์ของคนในซอยคาวบอยโดยเฉพาะผู้หญิงที่ทำงานในซอยว่ามีความสัมพันธ์กับพื้นที่ทั้งในลักษณะความเป็นมาและการดำรงชีวิตในพื้นที่เมือง การศึกษาเมืองในทางมานุษยวิทยาที่เป็นการศึกษาสังคมในระดับจุลภาควิธีการสำคัญคือการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นวิธีการหลักในการศึกษาครั้งนี้ ประเด็นสำคัญเป็นการศึกษาส่วนที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” หรือ “วิถีชีวิต” ของคนมากกว่า ทั้งนี้การทำความเข้าใจวัฒนธรรม จะเป็นการเข้าใจสังคมได้เช่นกันเพราะสังคมดำเนินไปภายใต้บริบททางวัฒนธรรม การศึกษาโดยการกำหนดการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม (Social interaction) ในแง่สังคมศาสตร์กล่าวถึงระเบียบบรรทัดฐานต่างๆ ของสังคมคือการปฏิสัมพันธ์กันที่แสดงออกมา และพยายาม

ทำความเข้าใจหรือการอ่านเรื่องราวที่ดำเนินไปในชอยให้ละเอียดและเข้าใจ ที่เรียกว่าเป็นการทำความเข้าใจ “text” ใน text แต่ละเรื่องจะมีบริบทเรื่องราวชีวิตของคนแต่ละคน การศึกษาจึงเป็นการทำความเข้าใจความหมายในบริบททางสังคม (Social meaning in context) ผ่านประสบการณ์ (ชีวิต) และการให้ความหมายของผู้ที่เป็นเจ้าของเรื่อง หรือ “คนใน” (Insider) ตามแนวคิดการปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ทางสังคม (Symbolic interactionism) ที่เน้นความสัมพันธ์การสื่อสารของคนในกลุ่ม ที่นับเป็นแบบแผนและลักษณะของความสัมพันธ์ (เบญจายอดดำเนินแอ็ดติกจ์ และกาญจนา ตั้งชลทิพย์, 2552: 76)

การเก็บข้อมูลในพื้นที่ การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา (Ethnography) เป็นการเจาะลึกให้ได้ข้อมูลมากและถูกต้องเพียงพอต่อการวิเคราะห์ตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative method) โดยมีวิธีการสำคัญคือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกและการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญวิธีการหนึ่งในการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา การศึกษาครั้งนี้ได้กำหนดกลุ่มคนที่ทำการศึกษาหรือการสัมภาษณ์เจาะลึกโดยวิธีการถ่ายทอดเรื่องราวชีวิตของตนเอง จำนวน 10 คน การคัดเลือกจากการคัดกรองจำนวนหญิงและพนักงานในร้านขายเหล้าทั้งหมดจากการพูดคุยและทำความรู้จักกันในเบื้องต้นและสานสัมพันธ์จนคุ้นเคยระดับหนึ่งจึงมีการเจาะจงผู้ให้ข้อมูล ด้วยการคัดเลือก 10 คนจะให้ความแตกต่างกันในประวัติความเป็นมาในชีวิตของตนทั้งในเรื่องภูมิลำเนา การศึกษาชีวิตครอบครัว ลักษณะการทำงานที่ผ่านมา และลักษณะหรือหน้าที่งานที่ทำปัจจุบัน การสัมภาษณ์พยายามให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ถ่ายทอดเรื่องราวออกมาเป็นเรื่องราวประวัติของตนเองโดยกระบวนการ story-telling และเพื่อให้ชัดเจนในกลุ่มที่เจาะจงศึกษา จึงกำหนดจำนวนผู้ให้ข้อมูลเจาะลึกไว้ 10 คน โดยเป็นทั้งหญิงบริการ และบุคคลอื่นที่สามารถเป็นตัวแสดงแทนให้มองเห็นภาพความสัมพันธ์เชิงสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ได้ โดยหญิงบริการนี้มีได้หมายถึงหญิงที่ขายบริการทางเพศ แต่หมายถึงคนให้บริการความสุขกับทุกคนที่มายังพื้นที่แห่งนี้โดยมีวิธีและ

อิงกับหน้าที่ที่ต่างกันออกไป นอกจากนี้การศึกษายังได้ทำการเก็บข้อมูลกับผู้อื่นที่เป็นตัวละครในชอยควบบอยอีกจำนวนหนึ่ง เพื่อประกอบสร้างภาพให้พื้นที่เมืองและโดยเฉพาะชีวิตของคนในเมืองมีความชัดเจนขึ้น จึงเลือกนำเสนอการสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลอื่นในชอยควบบอยเพิ่มเติมอีกได้แก่ แม่บ้าน หัวหน้าหญิงบริการที่ทำหน้าที่ดูแลทุกอย่างในร้านหรือมาฆ่าช่าง พนักงานเดิน พนักงานต้อนรับหรือแคชเชียร์ คนที่มีบ้านพักอาศัยในชอยรวมทั้งการสัมภาษณ์เจาะลึกชาวต่างชาติหรือนักท่องเที่ยวที่สัมพันธ์กับชอย

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) เป็นวิธีการหลักในการรวบรวมข้อมูลทุกช่วงขณะของการทำงานในพื้นที่ของคนที่เกี่ยวข้องตามกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญทางวัฒนธรรมของกลุ่มคนต่างๆ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเป็นการรวบรวมข้อมูลที่แจ่มชัดมากที่สุดด้วยผู้วิจัยใช้เวลาในการไปสังเกตการณ์ในเวลาที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ช่วงเช้า เวลาเที่ยง เวลาเย็น และเวลากลางคืนถึงดึก ทำให้ภาพชีวิตของผู้คนมีความแตกต่างกันตามบทละครของตนที่โลดแล่นในเวลาที่แตกต่างกันเวลาเช้าในชอยทุกร้านปิดสนิทมีเพียง วินมอเตอร์ไซด์ ร้านแม่ค้าขายน้ำส้มร้านขายของชำ และร้านขายของกินเวลาเช้าที่อยู่ใกล้สถานีรถไฟ เวลาเที่ยงมีหาบเร่แผงลอย เข้าชอยมาจะเห็นชีวิตที่คึกคักตามวิถีแบบกลางวัน มีพนักงานที่ทำงานบริเวณใกล้เคียงมาซื้ออาหารในชอย บาร์กลางวันเปิดแล้วและคนทำงานเริ่มต้นในตอนเที่ยงเพื่อมาหาทานอาหารเวลาเที่ยงเป็นเวลาที่ในชอยเริ่มต้นคือพนักงานที่ทำงานในร้านเริ่มต้นจากการนอนลงมาอาบน้ำหาอาหารรับประทานบางคนตื่นเร็วทำทุกอย่างเรียบร้อยก็อ่านหนังสือพิมพ์หรือเปิดดูพจนานุกรมภาษาอังกฤษ บางคนมีเวลาไปซื้อเสื้อผ้าหรือสิ่งของจำเป็นสำหรับตนเองบางคนใช้เวลากลางวันพูดคุยถึงงานหรือแขกที่ผ่านมาเมื่อคืน บางคนไปทำบุญที่วัดบอกว่าสบายใจดี บางคนตื่นมาสังสรรค์คือดื่มต่อจากเมื่อคืนที่สุรายังเหลืออยู่

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยเฉพาะเวลาเย็นก่อนค่ำในลักษณะชีวิตของผู้คนที่หลากหลายทั้งที่ใช้ชอยเป็นทางผ่านหรือผู้ใช้เป็นแหล่งทำมาหากินจึงพบว่าพื้นที่เมืองแห่งนี้มีภาพการปฏิบัติการในชีวิตประจำวันที่น่าสนใจติดตามอย่างยิ่ง

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องเมืองในระหว่างช่วงกลาง สงครามโลกครั้งที่ 2 มีนักสังคมวิทยาสำคัญๆ จาก มหาวิทยาลัยชิคาโก ร่วมกันกำหนดวิธีการศึกษาชีวิต คนในเมืองที่ประกอบด้วย Robert Park, Roderick Mc Kenzie, Louis Wirth and Ernest Burgess เป็น การศึกษาในสาขาของสังคมวิทยาเมืองของสำนักชิคาโก โดยมองเมืองเป็นเสมือนองค์ประกอบในระบบนิเวศวิทยาที่ ยึดโยงทั้งสิ่งแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงของประชากร ในเมือง การเติบโตของเมือง การปฏิวัติอุตสาหกรรมเกิดขึ้นในยุโรปศตวรรษที่ 18 และ 19 ไม่เพียงแต่จะ เปลี่ยนแปลงลักษณะการทำงาน แต่รวมไปถึงการเปลี่ยน รูปขององค์กรในสังคม ความเป็นเพศ ความสัมพันธ์ทาง เครือญาติ สิ่งที่ควบคุมรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ สิ่งที่ช่วยให้เมืองเติบโตคือการเชื่อมโยงชนบทกับเมือง การเชื่อมโยงระหว่างชนบทกับเมือง คือการอพยพของ ผู้คนจำนวนมากจากชนบทเข้าสู่เมืองที่เป็นแหล่งงานที่ยุค โรงงานอุตสาหกรรมผุดขึ้นมา โดยความเป็นเมือง (Urbanization) สัมพันธ์กับจำนวนประชากรที่ตั้งถิ่นฐาน ในเมืองหรือการเพิ่มขึ้นของสัดส่วนประชากรในเมือง สัดส่วนการตั้งถิ่นฐานของคนในเมืองมากกว่า การพัฒนา เมืองในยุโรปจากหมู่บ้านจะกลายเป็นเมืองเล็ก (Town) และโตขึ้นเป็นเมืองใหญ่ (Cities) และเมืองใหญ่ๆ หลาย เมืองเติบโตเป็นมหานคร (Metropolises)

การเกิดภาคเมืองขนาดใหญ่หรือมหานครขึ้นมา มิได้เป็นผลเฉพาะการพัฒนาพื้นที่อย่างเดียวแต่เป็น นโยบายการพัฒนาในระดับโลกหรือของแต่ละประเทศที่มีการขยายขอบเขตของเมืองไปในที่ต่างๆ และต่อมาจึงต้อง มีการขยายทั้งระบบสาธารณูปโภค สถานที่ราชการ โรงงานอุตสาหกรรม ที่อยู่อาศัยลักษณะบ้านจัดสรรที่ กระจายตัวอยู่ทั้งในเมืองและปริมณฑลดังการพัฒนาพื้น เมืองโดยเฉพาะกรุงเทพมหานครหรือบริเวณที่ศึกษาคือ ย่านสุขุมวิท โดยมีการพัฒนาบริเวณนี้ก่อนโดยการสร้าง ถนนเพราะก่อนหน้านั้นการเติบโตของกรุงรัตนโกสินทร์ สืบมาถึงรัชกาลที่ 3 ยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับสร้างถนน หรือการพัฒนาเมือง จนถึงรัชกาลที่ 4 เมื่อคนมากขึ้น ทั้งคนจีนจึงมีการก่อสร้างสะพาน ถนน ตึกแถว โรงสี เรือกลไฟ ภูเก็ตเรือ หรือคนชาติตะวันตกที่มีส่วนผลักดัน ให้สร้างถนนเพื่อความคล่องตัวด้วยเหตุผลต่างๆ ถนน สุขุมวิทจึงเป็นมรดกที่สืบเนื่องมาจากการพัฒนาด้วย

ประการดังกล่าวในเวลาต่อมาและมีถนนที่สร้างออกไป จากกรุงเทพฯสู่ทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยถนน สุขุมวิทสร้างในปี พ.ศ. 2479 โดยพระไพศาลสุขุมวิท ในอดีตย่านสุขุมวิทเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เดิมเรียกว่า ท่งบางกะปิ และได้เริ่มมีการพัฒนาพื้นที่ขึ้นโดยกลุ่มคน ที่มีรายได้สูงในสมัยนั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้าของ นาย ในพระราชวงศ์ ข้าราชการระดับสูง และคหบดี แต่เดิม บริเวณนี้คือย่านเกษตรกรรมเช่นเดียวกับย่านอื่นของ กรุงเทพมหานคร การขยายตัวของเมืองในบริเวณแถบนี้ เริ่มตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และราคาที่ดินยังไม่แพงโดยมีคลองแสนแสบคู่ขนานไปกับความยาวของ ถนนสุขุมวิท ผู้คนจึงอาศัยอยู่ริมคลองแสนแสบที่น้ำ สะอาด นำมาอุปโภค บริโภค เดิมพื้นที่นี้มีคนอยู่อาศัยคือ ชาวมุสลิมที่อยู่ริมคลองแสนแสบ พวกนี้เป็นกลุ่มแรกที่ ถูกเกณฑ์มาจากหัวเมืองทางใต้เพื่อมาขุดคลองแสนแสบ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และเข้ามา ทำร้างถางพง จับจองที่ดินและปลูกบ้านตามฐานะของตน มีทั้งเรือนไทยและกระต๊อบ และยังคงประกอบอาชีพทำไร่ ทำสวนวิถีชีวิตพึ่งพิงธรรมชาติอาศัยอยู่ริมคลองแสนแสบ เมื่อมีการตัดถนนสายพระโขนงจากถนนสุขุมวิทไปยัง คลองตันโดยแรงงานชาวจีนรับจ้างเป็นส่วนใหญ่ ชาวจีน จึงหลั่งไหลเข้าสู่ชุมชนและปลูกสร้างห้องแถวอย่างง่าย ๆ ด้วยการเช่าที่จากชาวมุสลิม เกิดการสร้างอาคารพาณิชย์ ห้องแถวและการค้าขาย แต่เดิมชุมชนมุสลิมเป็นชุมชน เกษตรกรรม จากการตัดถนนทำให้การคมนาคมสะดวกขึ้น ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้น พ่อค้า นายห้าง เจ้าของบริษัท นายทุนชาวไทยพุทธได้เข้ามาซื้อที่ดินเพื่อประกอบธุรกิจ การขายที่ดินทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายที่อยู่ไปสู่แหล่ง อื่นบ้าง เกิดการปลูกสร้างห้องเช่า บ้านเช่า อพาร์ทเมนท์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงตามมา

ภายในพื้นที่เขตวัฒนาที่นับตั้งแต่สุขุมวิทซอย 1 มาจนถึงซอย 81 นั้น เป็นพื้นที่มีการพัฒนาธุรกิจ อสังหาริมทรัพย์ และการบริการ มีการใช้พื้นที่เพื่อการค้า ธุรกิจมากถึงร้อยละ 13.97 และส่งผลต่อผู้คนที่อยู่ในเขตนี้ เป็นกลุ่มวัยทำงานเป็นส่วนใหญ่ มีอายุระหว่าง 25-59 ปี คิดเป็นร้อยละ 48.02 โดยทำงานอยู่ในสถานประกอบการ ทั้งการค้าและการบันเทิงอยู่มาก ในพื้นที่ยังมี สถานทูตและสถานกงสุลมากถึง 17 แห่ง พื้นที่จึงมีความหลากหลาย ของผู้คนโดยการพัฒนาและการขยาย ตัวของเมือง

ชอยควาบอยคือแหล่งท่องเที่ยวสำหรับชาวต่างชาติ แต่แรกการพัฒนาที่ดินบริเวณนี้เป็นที่ดินว่างเปล่าผืนใหญ่ อยู่หัวมุมถนน การก่อสร้างเริ่มพื้นที่ด้านหน้าทำเป็น ตึกแถวหันหน้าออกสู่ถนนสุขุมวิทแต่มีพื้นที่ด้านหลัง อีกมาก นักธุรกิจหรือ urban manager ที่กล่าวว่า เป็นผู้ริเริ่มพัฒนาพื้นที่ได้สร้างตึกแถวไว้ด้านในอีก 2 ตึกๆ ละ 20 ห้องหรือเป็นอาคารห้องแถวตนเองและเว้นที่ ช่วงกลางให้เป็นที่รถสัญจรไปมา และห้องแถว รวม 40 ห้องนี้เองคือตำนานการก่อเกิดของชอยควาบอยอันเลื่องชื่อกันในปัจจุบัน นายทุนที่พัฒนาพื้นที่แห่งนี้คือกลุ่มเดียวกับที่พัฒนาพื้นที่ชอยพัฒนพงษ์ ย่านราตรีที่มีชื่อเสียงอีก แห่งหนึ่งในเมืองหลวง ปัจจุบันการเข้าถึงชอยควาบอย สะดวกมากเพราะตั้งอยู่ด้านหน้าถนนสุขุมวิท ดังจะเห็น นักท่องเที่ยวต่างชาติเดินทางมาถึงทั้งทางรถไฟฟ้า MRT และ BTS รถรับจ้างสาธารณะในทุกประเภท รถส่วนตัว หรือรถหน่วยงานก็มีสถานที่จอดรถในอาคารที่สร้างขึ้น รองรับมากมาย

การก่อสร้างหรือพัฒนาพื้นที่เป็นห้องแถวนั้น จาก การศึกษาของ สันติ ฉันทวิลาสวงศ์ (2521: 153) พบว่า เนื่องจากคนจีนที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยคุ้นเคยกับ การใช้ประโยชน์ ใช้ผนังร่วมกัน อาคารจะใช้ได้ทั้งการ ค้าขายที่ชั้นล่างและอยู่อาศัยชั้นบน นอกจากสิ่งก่อสร้าง หน้าถนนใหญ่หรือในชอยควาบอยที่เป็นห้องแถวแล้ว ในส่วนภายในชอยจะพบบ้านลักษณะเรือนเดี่ยว มีพื้นที่ เป็นสัดส่วน มีการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนชนบทไปเป็น ชุมชนเมืองของกรุงเทพมหานครเป็นไปอย่างรวดเร็วมาก รูปแบบต่างๆ ของตึกแถวจึงเกิดควบคู่กับการพัฒนาเมือง และปรากฏอย่างต่อเนื่องและเป็นไปตามธรรมชาติ ตึกแถวในชอยควาบอยแต่เดิมที่ก่อสร้างมาเป็นที่อยู่อาศัย เช่นกัน โดยมีผู้ซื้อเพื่ออยู่อาศัยและบ้างก็เช่าเพื่อทำการ ค้าขายเล็กๆ น้อย เช่น ร้านเย็บผ้า ร้านขายอาหาร และอื่นๆ ในปัจจุบันเหลือร้านขายของชำเพียง 2-3 ร้าน เท่านั้น และมีบ้านพักอาศัย 1 หลัง (1 ห้อง) ที่เหลือ ประมาณ 37 ห้องเปิดกิจการบาร์ทั้งสิ้น

การสร้างพื้นที่เมืองดังกล่าวคือรูปแบบวิถีการผลิต ของทุนการสะสมทุน (accumulation) เมื่อนักลงทุน สะสมทุนระดับหนึ่งจะมีการกระจายทุนไปแสวงหากำไร ในแหล่งอื่น และรูปแบบวิถีของทุนที่พบตามมาคือ การดิ้นรนของชนชั้น (Class struggle) (Harvey, 1989: 59) ที่ผู้คนเข้ามาทำงาน การใช้ชีวิตคนในเมืองเกิดจาก

การดิ้นรนของคนชนบทเข้าสู่เมือง โดยเมืองตามนิยาม ของ Louis Wirth (อ้างในปรีชา คุวินทร์พันธุ์, 2545:50) ว่าการเติบโตของเมืองประกอบไปด้วยปัจจัย 3 ประการที่ มีอิทธิพลต่อกันได้แก่ ขนาด (Size) ความหนาแน่น (Density) และความหลากหลาย (Heterogeneity) ถ้าคนในเมืองมีความหลากหลายก็จะสูงตามไปด้วยมี คนมากก่อให้เกิดความสัมพันธ์แบบกลไก มุ่งประโยชน์ ความหนาแน่นของประชากรสูงจะทำให้มีความชำนาญ เฉพาะด้านกันไป ความหลากหลายจะส่งผลต่อความเชื่อมโยง ต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ เข้าเป็นสังคมมวลชน

การเกิดขึ้นของบาร์ในชอยควาบอย ในปี พ.ศ. 2516 มีบาร์แห่งแรกที่เปิดในชอยควาบอยชื่อโกลด์ เลเบิล ผู้ประกอบการคนแรกเป็นคนแขกแต่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนัก จนทหารอากาศอเมริกันที่เกษียณแล้ว คนหนึ่งชื่อ T.G. Edward ที่ได้มาเปิดกิจการบาร์ในชอย ในปี พ.ศ. 2520 (สุพิชา เบาทิพย์, 2540) (สัมภาษณ์ แม่มะลิผู้ร่วมก่อตั้ง) และชอยควาบอยจึงถูกเรียกตามชื่อ Edward ที่เป็นชาวอเมริกันผิวดำ ว่าควาบอย ด้วยบุคลิก ที่เขามักใส่หมวกทรงสูงที่คล้ายควาบอยในดินแดน ท่งหญ้าของอเมริกาเป็นประจำ จนชื่อว่าควาบอย กลายเป็นจุดกำเนิดที่เป็นตำนานการก่อสร้างชอยควาบอยให้ รู้จักเลื่องชื่อกันมาจนปัจจุบัน การตั้งชื่อร้านผสมกับ เอกลักษณะความเป็นอเมริกันผิวดำที่ต้องระเห็จจากบ้าน เมืองของตนมาเป็นนักรบพลัดถิ่นแถบเอเชียช่วยสร้าง ความสนใจในการเปิดร้านขายเล็กๆ ไร่บริการเพื่อน ร่วมชาติของตน

ต่อมาเมื่อสมัยสงครามเวียดนามการท่องเที่ยว บริเวณแถบนี้เฟื่องฟูเนื่องจากเป็นย่านที่ทหารอเมริกัน หรือ GI ที่มาร่วมรบในสงครามเวียดนามใช้เวลาพักผ่อน บริเวณถนนสุขุมวิท ด้วยเป็นถนนที่สร้างขึ้นตามการ พัฒนาแนวตะวันตก หรือเรียกว่าเป็นย่านที่เจริญและ พัฒนา เพราะฝรั่งจะมาพักบริเวณโรงแรมวินด์เซอร์ ในปัจจุบัน โรงแรมแอมบาสเตอร์ และที่พักบริเวณสุขุมวิท บริเวณใกล้เคียงจึงเกิดร้านขายเหล้า ขายอาหาร ไนต์คลับ หรือบาร์เพื่อรองรับการพักผ่อนของทหารเหล่านี้ ผุดขึ้นมา (จารุวรรณ ขำเพชร, 2551:32) รวมทั้งที่พักห้องเช่าที่จะ เป็นที่อยู่ของผู้หญิงที่ทหารเหล่านี้มีความพึงใจรักใคร่ เช่าไว้ให้และสะดวกในวาระหยุดพักผ่อนเพื่อมาหา

การศึกษาชีวิตผู้คนในชอยควาบอย จะพบคู่ความสัมพันธ์ของผู้หญิงและบุคคลอื่นที่มีลักษณะการดำเนิน

ชีวิตที่สัมพันธ์ในหลายระดับ ทั้งในระดับภายในพื้นที่ในชอยคาวบอยเอง หรือแคบที่สุดภายในบาร์หรือร้านที่ตนเองสังกัด ในระดับชุมชนคือความสัมพันธ์กับชุมชนบ้านเกิดหรือท้องถิ่นของตนเอง และในระดับสากลคือความสัมพันธ์กับสังคมประเทศหรือกระแสโลกปัจจุบัน โดยจะอธิบายในลักษณะโครงสร้างและผู้กระทำกร

“Welcome” คือเสียงที่ได้ยินต่อเนื่องเมื่อเข้าไปในชอย เป็นเสียงที่แสดงการเชื้อเชิญให้เข้าไปนั่งดื่มในแต่ละบาร์จะมีพนักงานต้อนรับมายืนด้านหน้า และมีมาฆ่าหรือผู้ดูแลพนักงานหญิงทั้งหมดทำหน้าที่ดูแลความเรียบร้อยทุกอย่างในแต่ละบาร์ พนักงานในบาร์จะพูดภาษาอังกฤษได้เพื่อคุยกับลูกค้า ภาษาเป็นอำนาจอย่างหนึ่งหากไม่สามารถสื่อสารได้ โอกาสที่จะได้ลูกค้าจะน้อยลง ภายในบาร์จะกำหนดการแสดงออกของแต่ละคนตามบทบาทหน้าที่ที่ต่างกันออกไป เช่นพนักงานเดินต้องทำหน้าที่เดินตามรอบเวลาที่กำหนด หากผิดพลาดจะถูกปรับหรือขาดงานในวันสุดสัปดาห์เสาร์อาทิตย์จะถูกปรับอีกเท่าตัว หรือหากไม่ทำจำนวนดื่มให้ได้ตามที่กำหนดก็จะถูกปรับเช่นกัน จะเห็นได้ว่าระเบียบที่ตั้งไว้ล้วนเป็นกฎที่เป็นประโยชน์สำหรับนายทุนหรือเจ้าของบาร์ หากอธิบายตามแนวคิดโครงสร้างของมาร์กซิส (Structure-marxist) เป็นการเอาเปรียบ การกดขี่จากเจ้าของโดยเฉพาะนายทุนต่างชาติที่มาลงทุน แต่กระนั้นทางเลือกของพนักงานก็มีทางเลือกที่ต่างกันออกไป เช่น เปลี่ยนบาร์ก็ได้ โครงสร้างของบาร์ที่กำหนดให้มาฆ่าซึ่งดูแลพนักงานหญิง ตรวจสอบการทำงาน ว่าตรวจสอบสุขภาพหรือยัง ทำงานตรงเวลาไหม ฯลฯ ล้วนเป็นอำนาจที่ใช้บังคับผ่านการกระทำของมาฆ่าซึ่ง

ส่วนการปฏิสัมพันธ์ในเชิงต่อรองระหว่างนักท่องเที่ยวกับหญิงบาร์นั้น หากจะใช้คำว่า “ต่างคนต่างเลือก” คงจะเหมาะสมเพราะแต่ละคนมีเหตุผลในการเลือก เช่น นักท่องเที่ยวบางคนไม่ชอบเด็กสาวๆ บอกว่า “Look like my baby” เหมือนกับลูกสาวของตนเอง จึงเลือกผู้หญิงที่สูงวัย นั่นคงเป็นเหตุผลที่มีผู้หญิงสูงวัยยังอยู่ในอาชีพนี้อีกจำนวนหนึ่ง หรือกรณีเด็กสาวที่นักท่องเที่ยวเห็นเหมือนลูกสาว และมีความเอ็นดู ก็จะช่วยจ่ายเงินให้ไปเรียนหนังสือ ดังเช่นกรณีของน้องมินที่กำลังศึกษาระดับมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งและทำงานในบาร์ที่มีนักท่องเที่ยวมาพบและจ่ายค่าเรียนภาษาอังกฤษให้ กรณีชีวิตหญิงบริการอื่นในเรื่องการกระทำที่แสดงออก

ในชีวิตประจำวันพบว่าพวกเธอไม่ยอมจํานกับทุกสิ่งในสภาพที่เกิด ดังกรณีของกัลยาที่เล่าประวัติตนเองให้ฟังถึงการมาทำงานในชอยคาวบอยว่า “...จบชั้น ป.6 จากจังหวัดขอนแก่น เข้ามาในชอยครั้งแรกปี 2539 อายุ 27 ปีที่เข้ามาตอนนั้นก็แต่งงานมีผู้มีลูกชาย 2 คนแล้ว ลูกคนโตอายุ 4 ขวบ ลูกคนเล็กอายุ 2 ขวบ ช่วงที่มาตอนนั้นมีปัญหาเกี่ยวกับสามีเรื่องผู้หญิง ตนเองเลยเลิกกับแฟน และกำลังรอ Visa เพื่อไปทำงานที่ค่ายทหารประเทศจีน แต่ Visa ยังไม่ออก น้องสาวของเพื่อนเขามาฝากเป็นฝรั่งเขาชวนมา และน้องสาวเพื่อนของเขามาฝากให้ทำงานที่ร้านนี้ น้องสาวของเพื่อนเขาก็ทำงานหาดีมีอยู่ที่นั่นเช่นกัน เดินทางจากขอนแก่นเข้ามาพร้อมกับเพื่อนอีก 3 คน รวมเป็น 4 คน แต่เขาทนไม่ได้กลับบ้านไปเหลือตนเองคนเดียว ตนเองคิดว่ากลับไปก็ไม่ว่างจะไปทำอะไร มาแล้ว พร้อมกับมีเงินติดตัวมาแค่ 100 เดียว...” ปัจจุบันกัลยายังทำงานอยู่รายได้แม้น้อยลงแต่ก็เพียงพอในการผ่อนชำระรถกระบะให้สามีที่ต่างจังหวัด กรณีของพี่เอื้องหญิงสาวอีกคนที่เข้ามาทำงานนานเกือบ 20 ปี แต่ปัจจุบันแกมีสภาพดังว่า “พี่เอื้องบางทีก็พูดไม่รู้เรื่อง แกกลับบ้านไปปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิ และจนกระทั่งคิดว่าจะมีคนเอาเงินมาให้แก แกนั่งรอไม่กินไม่นอน เริ่มพูดไม่รู้เรื่อง พี่น้องเลยหลอกพาแกมาที่โรงพยาบาลศรีธัญญา แกอยู่มาได้ 1 เดือนแล้ว เมื่อวานแกโทรมาบอกบอกว่าหมอยจะให้ออกได้แล้วอาทิตย์หน้า ซึ่งก็ไม่แน่นอน บางครั้งแกพูดไม่รู้เรื่อง คุยโทรศัพท์ไม่ได้เลย บางครั้งดีก็พูดรู้เรื่อง”

ชีวิตประจำวันความเป็นอยู่ ความคิดเห็นที่มีต่อชอยคาวบอย จากการพูดคุยจะพบว่า ทุกคนสะท้อนความคิดที่มีต่อพื้นที่นี้ว่า

“...ชอยนี้ให้ชีวิต...”

“...สิ่งที่ไม่เคยได้ก็ได้ ไม่เคยขึ้นเครื่องบินก็ได้ขึ้น ไม่เคยกินอาหารดีๆก็ได้กิน ไม่เคยไปที่ไหนก็ได้ไป...”

“...พื้นที่นี้ให้ชีวิตคน มาที่นี้เปะปะผัวทิ้ง คนมารวมกันอยู่จุดนี้ บางคนมานมย้อย เพิ่งคลอดลูก ไม่มีตั้งค์ซื้อนมให้ลูก เราก็กินนมย้อยว่าทนเอา ถ้าไม่มีเงินก็ซื้อข้าวให้กิน ให้อิมเงินบ้าง ทุกคนคิดว่าไม่มีปัญหาจะไม่มาชอยนี้...”

สันต์ สุวัจนราภินันท์ (2551: 38) อธิบายถึงพื้นที่กับผู้ใช้พื้นที่ว่ามีปฏิสัมพันธ์กัน ในพื้นที่ที่สามารถอธิบายเรื่องราวหรือกำหนดสร้างตัวตนของคนในพื้นที่ แต่ขณะ

เดียวกัน คนในพื้นที่ต่างก็ใช้ตัวตนสร้างความแตกต่างให้พื้นที่ การทำความเข้าใจถึงความแตกต่างของคนมิใช่การศึกษาในระดับสังคมจุลภาคเท่านั้นแต่ยังต้องเข้าใจลึกไปถึงปัจเจกบุคคลด้วย (Karp & Yoels, 1993: 25) ฉะนั้นแม้ชอยควาบอยเป็นพื้นที่เล็กๆ เพื่อการท่องเที่ยว ยามคำคั้นของชาวต่างประเทศ หรือเวลาปกติของลูกค้าชาวต่างชาติที่แวะเวียนมานั่งดื่มเบียร์ ทานอาหาร ทักทายสาว ๆ ในบาร์ที่ตนรู้จัก แม้กระทั่งอาจารย์ชาวต่างประเทศที่สอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน หรือสอนภาษาญี่ปุ่นในมหาวิทยาลัยในชอย ยังแวะเวียนเข้ามาใช้บริการในพื้นที่แห่งนี้ กรณีของคุณอรอนงค์ที่เป็นผู้อยู่อาศัยในชอยแห่งนี้ในลักษณะบ้านพักเพียงหลังเดียวก็ประสบกับโครงสร้างของพื้นที่ที่ถูกกำหนดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวจนเธอเองต้องทำห้องเก็บเสียงเพื่อพักอาศัยหลับนอนได้ และพบเห็นการกระทำของคนในพื้นที่ชอยที่ต่างกันออกไปในแต่ละวัน ความแตกต่างของคนในพื้นที่เมืองทั้งกลุ่มชาติพันธุ์ ฐานะ การศึกษา เศรษฐกิจ การสมรส หรืออำนาจบารมี ย่อมแตกต่างกันและมีหลากหลายรูปแบบ (Heterogeneity) แต่ผู้คนก็มีปฏิสัมพันธ์กัน ตามแนวคิดทฤษฎีปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ ของ Herbert Mead กล่าวว่าคนเราย่อมมีการกระทำที่ตอบหรือสื่อสารกันกับคนอื่น ๆ ในสังคม (สุภางค์ จันทวนิช, 2551: 128) ในกระบวนการโต้ตอบต่างก็ส่งความหมายและตีความให้กันและกัน เป็นความหมายที่ยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์และบริบท ดังคุณอรอนงค์ที่จะไม่พูดคุยกับใครในชอยในเรื่องที่ตนเองไม่เห็นด้วย

การกระทำที่แสดงออกถึงการเป็นขบถต่อโครงสร้างหรือระเบียบที่วางไว้ (Social order) ตามกฎเกณฑ์ของบาร์เช่นไม่ออกไปกับแขก ไม่ยอมตามพฤติกรรมที่เขาให้กำหนดให้ทำ ไม่ยอมทำงาน ขาดงานโดยไม่ลา ยอมให้หักเงินไม่ขึ้นเดินตามรอบที่กำหนด ออกไปเที่ยวบาร์เกย์ หลังจากเสร็จงานของตนโดยกรณีของพนักงานเดินคนหนึ่งของบาร์ Paradise 2 โดยเลิกเดินที่บาร์ตนเองทำงานแต่ไปเที่ยวบาร์เกย์แห่งหนึ่งบริเวณสี่แยกอโศก-เพชรบุรี ที่เป็นบาร์สำหรับผู้ชายเที่ยวเพราะมีแต่พนักงานชาย ทำให้ได้เจอเพื่อนต่างเพศและแสดงออกได้อย่างอิสระ สามารถออกไปเดินอย่างสนุกสนานมิใช่เดินตามหน้าที่ดังบาร์ที่ตนเองทำงาน ยังสามารถเลือกผู้ชายมาพูดคุยด้วยได้เช่นกัน มิใช่ถูกเลือกเหมือนที่บาร์ตนเองทำงานในชอยควาบอย

แม่บ้านคือบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่สัมพันธ์กับผู้หญิงในชอยอย่างใกล้ชิดเพราะการมีที่พักร่วมกันและใช้ชีวิตร่วมกันเกือบตลอด 24 ชั่วโมงทำให้มองเห็นภาพชีวิตที่ว่า “...เด็กที่มาทำงานที่นี่เป็นการจนตรอกทั้งสิ้น สังคมหมู่บ้านเด็กน้อยมันเสียแ ต่ม.1 ม.2 จะเรียนสูงสุดก็ได้แค่ ม.6 เรียนจบญาติพี่น้องก็ดึงเข้าทำงานโรงงาน...” “...เด็กที่มาที่นี่จะเป็นกลุ่มไม่รักเรียน และเมื่อกลับบ้านก็จะมีเด็กตามมา ถึงกับขอมมาเลย เพราะไปทำงานนวนครเงินเดือน 5,000-6,000 บาท ก็ไม่พอกิน ต้องมาแวนนี้ พ่อแม่ทางบ้านจะไม่ทราบว่าลักษณะการทำงานของคุณเป็นอย่างไร...” สำหรับมุมมองของฝรั่งที่มาท่องเที่ยวหาความสำราญในชอยได้สะท้อนถึงความรู้สึกต่อชอยและหญิงในชอยที่ได้ใจความว่า “The situation is very bad but the behavior is not bad” และการกระทำของนายทุนในชอยว่ามีการจัดการที่เป็นระบบมากกว่าคนไทย อีกทั้งยังมีอำนาจและเงินที่มากกว่า ด้วยเม็ดเงินจำนวนมากจากการทำธุรกิจด้านนี้ ฉะนั้นแหล่งเงินทุนจากต่างประเทศจึงเป็นหลัก และเจ้าของธุรกิจนี้ส่วนใหญ่จึงเป็นชาวต่างชาตินั่นเอง

แสดงให้เห็นถึงอำนาจในพื้นที่ว่าสิ่งที่แสดงออกในชีวิตประจำวันที่เราคุ้นเคยคงจะไม่ใช่วิถีธรรมดาดังที่เพราะแท้จริงชีวิตประจำวันไม่ได้ปลอดจากการครอบงำ การต่อรอง การแข่งขันและการควบคุมของอำนาจ สุธาธิ์ คุณผล (2550: 114) ได้เสนอให้ทำความเข้าใจชีวิตประจำวันตามกลไกของอำนาจและการต่อรองในภาวะสมัยใหม่ สิ่งที่ดูเหมือนเป็นเรื่องปกติในชีวิตประจำวันของพนักงานเดินในบาร์ที่ต้องทำตามระเบียบแต่พวกเขาก็มีสิทธิ์ต่อต้านขัดขืนในบางกรณี ฉะนั้นความคิดเรื่องชีวิตประจำวันตามแนวทางสังคมวิทยาที่รับอิทธิพลมาจากสำนักปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) จึงเป็นการให้ความสำคัญกับประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน และเลือกจะแสดงพฤติกรรมด้านใดเป็นการตอบกลับมาภายใต้โครงสร้างอำนาจที่มี

การอธิบายตามแนวคิดชีวิตประจำวันอีกมุมหนึ่งของ De Certeau (1988) ว่าการใช้ชีวิตต้องอยู่ที่การใช้ไหวพริบเพื่อที่จะ “อยู่รอด” ภายใต้การครอบงำของตรรกะและกลไก เช่นหญิงบริการจะพิจารณาก่อนว่าการออกไปกับแขกมีความเสี่ยงหรือไม่ถ้าเสี่ยงก็จะไม่ไป เป็นต้น หรือคำพูดที่แสดงถึงวิถีคิดการอยู่รอดในอาชีพนี้ว่า “เขามาเที่ยว เขาก็รักครอบครัวเขาเหมือนเดิมเขาไม่ได้ทำอะไรผิด”

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาตามแนวคิดของ Henri Lefebvre ที่ศึกษาเรื่องพื้นที่ใน The Production of Space ว่าพื้นที่มี 3 ลักษณะและมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องและมีอิทธิพลต่อกันได้แก่ spatial practice, representations of space และ the space of representation เมื่อนำมาใช้กับพื้นที่บริเวณถนนสุขุมวิท พบว่ามีความสอดคล้องกันด้วยกระแสการพัฒนาแบบทุนนิยม ที่ดินถูกพัฒนาให้มีมูลค่าสูงสุด ที่ดินถูกนำมาแปลงเป็นสินค้า (commodity) ที่สามารถขายและทำกำไรได้ ที่ดินมิใช่มีความหมายเชิงพื้นที่ตามความคิดภูมิศาสตร์แบบเดิมอีกต่อไป ที่ดินถูกแปลงรูปเป็นผลผลิตของเศรษฐกิจทุนนิยมที่ดินกลายเป็นพื้นที่เชิงนามธรรม “abstract space” ที่ดินบริเวณนี้ถูกให้ความหมายว่าเป็นภาพตัวแทนการพัฒนาที่เจริญทางด้านธุรกิจ โดยมีสิ่งก่อสร้างที่มียะยะถึงความเจริญเชิงสัญลักษณ์ (symbol) พื้นที่สี่แยกโกศกสุขุมวิท ทั้ง 4 มุมจะมีตึกขนาดใหญ่ตั้งตระหง่านช่วงกลางสี่แยกบนดินมีรถไฟฟ้า BTS หรือรถไฟฟ้าบนดินลอยพาดผ่านกลางสี่แยก และใต้ดินก็ยังเป็นชุมทางสถานีรถไฟฟ้า MRT หรือรถไฟฟ้าใต้ดินที่สามารถเชื่อมต่อกับรถไฟฟ้าบนดินได้อีกด้วย

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของกรุงเทพฯ ส่งผลให้มีการส่งเสริมการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ธุรกิจและการท่องเที่ยว โดยการเข้ามาของชาวต่างชาติ ร่วมกับนายทุนท้องถิ่น ฉะนั้นจึงเป็นพลังดึงดูดให้คนจากชนบทหลั่งไหลเข้ามาทำงาน หลายสาขาอาชีพ แต่ท่ามกลางแสงสีของเมืองกรุงมีพื้นที่เล็กๆ ที่นักท่องเที่ยวต่างชาติรู้จักกันดีคือชอยควบอย งานวิจัยนี้ต้องการนำเสนอชีวิต 2 ด้าน

ของกรุงเทพฯ ด้านหนึ่งคือการครอบงำของทุนนิยม (อำนาจและเงินตรา) อีกด้านหนึ่งคือชีวิตเล็กๆ คนไทยกลุ่มหนึ่งที่ต้องต่อสู้ดิ้นรนเพื่อจะมีชีวิตรอดและเพื่อครอบครัว เป็นชีวิตที่หลากหลายที่แต่ละคนมาจากชนบทมาโลดแล่นบนเส้นทางชีวิตที่ถูกครอบงำด้วยอิทธิพลของทุนนิยมที่ทำให้เป็นสินค้ามีค่ามีราคาเป็นเงินตรา แม้กระทั่งชีวิตของตนเอง เรื่องราวชีวิตประจำวันของผู้คนในชอยควบอย เป็นดังตัวแสดงที่คนในกลุ่มศึกษาเปิดเผยให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องเลือกทางเดินชีวิตสายนี้ บางคนพ่ายแพ้ถูกเบียดขับออกไป (กลายเป็นคนบ้า) แต่ก็มีใช้ว่าทุกคนแพ้หมดหรือสิ้นหนทางหลายคนดิ้นรนไปสู่ชีวิตที่ดีขึ้น แต่งานไปต่างประเทศ ที่วิถีทุนนิยมยังพอเปิดช่องให้ก้าวไปสู่ชีวิตที่ดีกว่าไม่ว่าชีวิตนั้นจะเป็นของตนเอง หรือลูก หรือครอบครัว ให้หลุดพ้นจากการถูกครอบงำด้วยความไม่แท้ (in authenticity) ความแปลกแยก (alienation) หรือความซ้ำซากจำเจ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

การศึกษาในลักษณะพื้นที่เมืองมีความจำเป็นและทวีความสำคัญมากขึ้นเพราะลักษณะการพัฒนามีการดำเนินไปสู่ความทันสมัย พื้นที่ส่วนใหญ่จึงกลายเป็นเมืองมากขึ้น สำหรับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในทุกด้านเกี่ยวกับคน วิถีชีวิตคนในเมืองจำเป็นต้องมีองค์ความรู้ที่มากขึ้นเพื่อบริหารจัดการ และรองรับการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งการศึกษาเรื่องผู้คนในเมืองที่ทวีจำนวนมากขึ้นและหลากหลายด้วยแล้ว จำเป็นต้องมีข้อมูลในพื้นที่ให้เข้าใจคนหลากหลายกลุ่มมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จารุวรรณ ข้าเพชร. (2551). รายงานการวิจัยเรื่องชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในซอยคาวบอย สุขุมวิท 23. คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2541, พฤษภาคม-สิงหาคม). พื้นที่กับการพัฒนา. *วารสารธรรมศาสตร์*, (24)2.
- ดวงจันทร์ อาภาวิชชุธรรม. (2542). *เมืองในสังคมไทย: กำเนิดพัฒนาการและแนวโน้ม*. พิมพ์ครั้งที่ 1. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธนาภณ วัฒนกุล. (2550). *การเมืองเรื่องพื้นที่ พลวัตทางสังคมของชุมชน (กรณีศึกษา ชุมชนป้อมมหากาฬ)*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลาคม.
- เบญจมา ยอดดำเนิน-แอ๊ดติงส์ และ กาญจนา ตั้งชลทิพย์. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ: การจัดการข้อมูล การตีความและการหาความหมาย*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เบญจวรรณ คงสว่าง. (2535). *การศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยย่านสุขุมวิท: กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต (การวางแผนภาคและเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประกอบ ริมดุสิต. (2529). *ผลกระทบของการพัฒนาเมืองหลักในภูมิภาคที่มีต่อความเป็นเอกราชของกรุงเทพมหานคร: บทวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง*. วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต (วิจัยประชากรและสังคม). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปรีชา คุวินทร์พันธุ์. (2545). *สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา นคร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มาลินี คุ้มสุภา. (2548). *อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยกับความหมายที่มองไม่เห็น*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิภาษา.
- วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2543). *ชีวิตข้างถนน*. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์.
- สุพิชา เบาทิพย์. (2540). *การศึกษากระบวนการทำงานของผู้หญิงบริการเพื่อช่วยเหลือตนเอง: กรณีศึกษาหญิงบริการซอยคาวบอย*. วิทยานิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- สุภางค์ จันทวนิช. (2551). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สันต์ สุวัจนราภินันท์. (2551). ปัญหาและความรู้ของที่ว่า: ศึกษาจากทฤษฎีที่ว่าด้วยที่ว่าของฮองรี เลอแพร่และมิเชล เดอ แซร์โต. *รัฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ 60 ปี/รัฐศาสตร์สาร 30 ปี*. รัฐศาสตร์สาร, (เล่ม 2), 38.
- สันติ ฉันทวิลาสวงศ์. (2521). ความเข้าใจบางประการจากการศึกษาสถาปัตยกรรม “ห้องแถว”. วิทยานิพนธ์ ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธาริน คุณผล. (2550, พฤษภาคม-สิงหาคม). เรื่องของชีวิตประจำวัน. *รัฐศาสตร์สาร*, (28), 113-146.
- สรรเพชญ์ นนทภักดิ์. (2539). *วิวัฒนาการที่อยู่อาศัยแบบเบาบางมาสู่แบบหนาแน่นในแขวงคลองเตยเหนือ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์เคหพัฒนาศาสตรมหาบัณฑิต (เคหการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โสภิตา วีรกุลเทวัญ. (2543). *การนำเสนอความเป็นตัวตนของผู้หญิงบริการในสถานบันเทิงบาร์เปียร์ จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนงค์ บรรเจิดวาณิช. (2545). *วิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นในประเทศไทย: กรณีศึกษาชาย 21-63 ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา กรุงเทพฯ*. สารนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (มานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- Burkitt, Ian. (2004, March/May). The time and space of everyday life. *Cultural Studies* 18 (2/3), 118-135.
- De Certeau, Michel. (1988). *The practice of everyday life*. Berkeley: University of California Press.

- Harvey, David. (1989). *The condition of postmodernity: An enquiry into the origins of cultural change*. Oxford: Basil Blackwell.
- Foucault, Michel .(1884). *Space, knowledge, and power, in Paul Rabinow, ed..The foucault reader*. Ny: Pantheon Books.
- Karp, David A. & Yoels, William C. (1993). *Sociology in everyday life*. Peacock Publisher Inc: USA.
- Kusaka, Yoko. (1999). *Japanese corporate culture and its dynamics in Thailand : A case study of Thaniya area*. Master of Art in Thai Studies, Graduate School Chulalongkorn University.
- Goffman, Erving. (1959). *The presentation of self in everyday life*. NY: Doubleday.
- Lefebvre Henri. (1991). *The production of Space*. Translated by Donald Nicholson-Smith. Blackwell Publishing. UK.